

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w II Wydziale Karnym w składzie

Przewodniczący	SSA Leszek Kulik
Sędziowie	SSA Janusz Sulima (spr.) SSA Piotr Sławomir Niedzielak
Protokolant	Magdalena Zabielska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w Białymstoku – Janusza Kordulskiego

po rozpoznaniu w dniu 17 lutego 2015 r.

sprawy **M. W.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 21 listopada 2014 r. sygn. akt II Ko 325/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 listopada 2014r. Sąd Okręgowy w Suwałkach oddalił wniosek M. W. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w związku z postawionym mu zarzutem usiłowania zabójstwa, stosowane wobec niego w okresie od dnia 02 lutego 2011r. do 13 marca 2012r. w sprawie II K (...) Sądu Okręgowego w Suwałkach, zakończonej prawomocnym wyrokiem umarzającym postępowanie karne; kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od powyższego orzeczenia złożył pełnomocnik wnioskodawcy, domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Zarzucił on wyrokowi obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na jego treść, a mianowicie:

1. art. 7 k.p.k. polegającą na odstąpieniu od przeprowadzenia własnej analizy, czy materiał dowodowy, którym dysponował Sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w sprawie II K (...) (3 Ds. (...)) wskazywał na istnienie przesłanek stosowania najsurowszego ze środków zapobiegawczych, tj. czy zebrane dowody wskazywały na duże prawdopodobieństwo, że M. W. popełnił zarzucane mu przestępstwo, a także czy zachodziły przesłanki szczególne

w postaci istnienia uzasadnionej obawy matactwa, obawy ukrywania się przed organami wymiaru sprawiedliwości oraz zagrożenia surową karą pozbawienia wolności, podczas gdy sąd w postępowaniu z wniosku o zadośćuczynienie i odszkodowanie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania ma obowiązek przeprowadzenia własnego badania, czy istniały przesłanki, w oparciu o które zastosowano tymczasowe aresztowanie,

2. art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 249 § 1 k.p.k. w zw. z art. 258 § 1 i 2 k.p.k. polegającą na przyjęciu, że roszczenie wnioskodawcy o zadośćuczynienie i odszkodowanie z tytułu stosowanego wobec niego tymczasowego aresztowania nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ środek ten nie nosił cech niewątpliwej niesłuszności, podczas gdy w okresie jego stosowania zarzut postawiony wnioskodawcy nie był dostatecznie uzasadniony zebranymi dowodami, nadto nie zachodziły przesłanki szczególne jego stosowania, zaś z punktu widzenia ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej wnioskodawcy (zmiana kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego wnioskodawcy i umorzenie postępowania karnego wobec braku wniosku o ściganie) tymczasowe aresztowanie okazało się niezasadne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja, pomimo częściowo wadliwie sformułowanego zarzutu odwoławczego, okazała się na tyle zasadna, że skutkowałą uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zwrócić należy na wstępie uwagę, że przepis art. 552 § 4 k.p.k., mimo zamieszczenia go w kodeksie postępowania karnego, ma charakter normy materialno – prawnej, gdyż stanowi materialno - prawną podstawę roszczenia cywilnoprawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 marca 2010 roku, III K 317/09, LEX nr 577206). Dlatego zarzucane naruszenie tego przepisu należy rozpatrywać w aspekcie obrazu prawa materialnego.

W orzecznictwie i doktrynie ukształtowana jest wykładnia art. 552 § 4 k.p.k., zgodnie z którą niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie będzie miało miejsce, gdy było ono stosowane z naruszeniem przepisów rozdziału 28 Kodeksu postępowania karnego regulujących zasady stosowania tego środka zapobiegawczego lub gdy okazało się ono niezasadne ex post, z punktu widzenia prawomocnego rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej (por. zwłaszcza uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 roku, I KZP 27/99, OSNKW, 1999, z. 11 – 12, poz. 72).

Sąd Okręgowy tymczasem uznał, że tymczasowe aresztowanie M. W. nie naruszyło przepisów rozdziału 28 Kodeksu postępowania karnego, a umorzenie postępowania, po zmianie kwalifikacji prawnej zarzucanego M. W. czynu, nastąpiło wyłącznie z uwagi na brak wniosku o ściganie pochodzącego od pokrzywdzonego, zatem jego tymczasowe aresztowanie nie może być uznane za niewątpliwie niesłuszne w rozumieniu w/w przepisu.

Odzwierciedlone w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku rozumowanie Sądu Okręgowego, że tymczasowe aresztowanie M. W. nie może być uznane za niewątpliwie niesłuszne z perspektywy ostatecznego rozstrzygnięcia kwestii jego odpowiedzialności, tj. umorzenia postępowania karnego w sprawie, w której ten środek zapobiegawczy był stosowany, jest rażąco sprzeczne ze wskazaną wcześniej i powszechnie akceptowaną wykładnią przepisu art. 552 §4 k.p.k. Jest ono niezgodne ze zdecydowaną większością cytowanych w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku judykatów. Sąd Okręgowy przywołując szereg orzeczeń Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych, najwyraźniej nie poddał ich szczegółowej analizie, a przede wszystkim nie odniósł ich do stanów faktycznych, na tle których cytowane rozstrzygnięcia zostały wydane, a w konsekwencji błędnie przełożył je na realia przedmiotowej sprawy.

Konsekwencją przyjętej w niniejszej sprawie przez Sąd pierwszej instancji argumentacji byłoby przyznawanie odszkodowania i zadośćuczynienia za tymczasowe aresztowanie w sprawie zakończonej wyrokiem uniewinniającym lub orzeczeniem umarzającym postępowanie jedynie w szczególnie wyjątkowych sytuacjach. Sąd ten dokonując analizy podstaw prawnych stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego doszedł do „zaskakującego” wniosku, że „biorąc pod uwagę istnienie w tamtym czasie wskazanych wyżej przesłanek szczególnych, które uzasadniały stosowanie tymczasowego aresztowania, nie dało się wówczas, na ówczesnym etapie postępowania przewidzieć zmiany w zakresie zmiany kwalifikacji prawnej popełnionego przez M. W. czynu, a w związku z brakiem wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, umorzenie w stosunku do oskarżonego postępowania karnego”.

Przed sformulowaniem takiego stwierdzenia Sąd Okręgowy w Suwałkach powinien był się zastanowić, czy w ogóle jest mu znana jakakolwiek sprawa, w której na etapie stosowania tymczasowego aresztowania należało już przewidywać, że postępowanie zakończy się orzeczeniem uniewinniającym lub umarzającym postępowanie. Tego rodzaju rozumowanie prowadzi przecież do wniosku, że jeżeli ogólna przesłanka do stosowania tymczasowego aresztowania opierała się na przykład na zeznaniach świadka, które dopiero na późniejszym etapie postępowania okazały się ewidentnie fałszywe, co skutkowało wydaniem wyroku uniewinniającego, to brak jest podstaw do zasądzenia osobie uniewinnionej na podstawie art. 552 §4 k.p.k. odszkodowania i zadośćuczynienia za jej tymczasowe aresztowanie, bo w chwili jego stosowania brak było podstaw do uznania tych zeznań za niewiarygodne i istniały przesłanki szczególne do stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego.

Oceny istnienia przesłanek do stosowania tymczasowego aresztowania wobec M. W. należy w każdym razie dokonać poprzez pryzmat treści prawomocnego orzeczenia w sprawie II K (...). Tym samym należy po pierwsze odpowiedzieć na pytanie: czy byłby zastosowany wobec niego izolacyjny środek zapobiegawczy, gdyby ciążył na nim jedynie zarzut popełnienia występku z art. 190 §1 k.k.? Biorąc pod uwagę, że to przestępstwo jest zagrożone alternatywnie karą grzywny, ograniczenia wolności oraz pozbawienia wolności do lat dwóch oraz że M. W. w chwili tego czynu nie był karany sędownie, można stwierdzić z dużym prawdopodobieństwem, graniczącym wręcz z pewnością, że nie zostałyby wobec niego zastosowane tymczasowe aresztowanie. Nie można mieć zaś żadnych wątpliwości, że w przypadku postawienia tylko takiego zarzutu tymczasowe aresztowanie nie trwałoby ponad 13 miesięcy. Ponadto przed postawieniem mu zarzutu z art. 190 §1 k.k. organy prowadzące postępowanie przygotowawcze były zobowiązane do odebrania od pokrzywdzonego oświadczenia, czy składa on wniosek o ściganie. Tymczasem pokrzywdzony już w chwili zastosowania wobec M. W. tymczasowego aresztowania nie był tym zainteresowany. Przesłuchiwany w charakterze świadka w przeddzień zatrzymania wnioskodawcy (k. 127 akt III K (...)) stwierdził, że nikt mu nie groził. Składając zaś zeznania 18 lutego 2011 roku, czyli po dwóch tygodniach od wydania przez Sąd Rejonowy w Suwałkach postanowienia o zastosowaniu wobec M. W. tymczasowego aresztowania (k. 249 – 150 akt III K (...)), cofnął wniosek o ściganie sprawcy zniszczenia mienia. Brak zatem było w ogóle podstaw do wszczynania postępowania wobec M. W. o czyn z art. 190 §1 k.k.

W tych okolicznościach nie można mieć żadnych wątpliwości, że z perspektywy ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy III K (...) tymczasowe aresztowanie M. W. nie powinno było mieć miejsca.

Należy jeszcze raz podkreślić, że nawet wówczas, gdy przy stosowaniu tymczasowego aresztowania nie doszło do obrazy przepisów rozdziału 28 k.p.k., ale sąd podejmował decyzję w tym przedmiocie na podstawie nieprawdziwych okoliczności, co zostało ustalone w późniejszym okresie, to takie tymczasowe aresztowanie też należy uznać za niewątpliwie niesłuszne.

Za niewątpliwie niesłuszne, w zasadzie, uznać należy każde tymczasowe aresztowanie oskarżonego (podejrzanego), który ostatecznie (prawomocnie) został: uniewinniony, umorzono w stosunku do niego postępowanie, także warunkowo, sąd odstąpił od wymierzenia kary, a także, gdy wymierzona została kara pozbawienia wolności w wysokości niższej niż okres tymczasowego stosowania aresztowania (w tym ostatnim wypadku problem odszkodowania dotyczy tylko stosowania tymczasowego aresztowania w czasie stanowiącym różnicę między tymi okresami).

Owszem, zgodnie z utrwalonym w judykaturze i doktrynie stanowiskiem, do którego odwołał się Sąd Okręgowy w pisemnych motywach wyroku, ostateczny wynik postępowania karnego prowadzonego przeciwko wnioskodawcy nie przesądza automatycznie o niewątpliwie niesłuszności stosowanego wobec oskarżonego tymczasowego aresztowania. Z zawartego w art. 552 § 4 k.p.k. sformułowania „niewątpliwie niesłuszne” wynika element ocenny, który winien odnosić się do całokształtu ustalonych w sprawie okoliczności, w świetle których aresztowanie powinno, bądź nie powinno nastąpić. Nie jest zatem wcale wykluczone uznanie, że tymczasowe aresztowanie zastosowane w sprawie, w której zapadł nawet wyrok uniewinniający, nie będzie miało takiego charakteru. Może to jednak nastąpić tylko w wyjątkowych przypadkach i zawsze wymaga wykazania konkretnych i szczególnych okoliczności, które ze względu na

zawinione i celowe zachowanie oskarżonego usprawiedliwiają, z perspektywy ex post, zastosowanie tymczasowego aresztowania.

Takich konkretnych i szczególnych okoliczności Sąd pierwszej instancji jednakże nie ustalił. Nie wykazał, że wnioskodawca swoim zawinionym zachowaniem przynajmniej przyczynił się do zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania, które nie powinno mieć miejsca. Nie sposób zresztą w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego takich ustaleń poczynić.

Reasumując, w świetle prawomocnego wyroku, jaki zapadł w sprawie II K (...) Sądu Okręgowego w Suwałkach, M. W. był niewątpliwie niesłusznie tymczasowo aresztowany i tym samym jego wniosek o zasądzenie na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia jest zasadny.

Z tych też względów konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Suwałkach, celem przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie ustalenia wysokości poniesionej przez wnioskodawcę szkody i rozmiaru doznanej przez niego krzywdy, co pozwoli na rozstrzygnięcie o należnym mu odszkodowaniu i zadośćuczynieniu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.